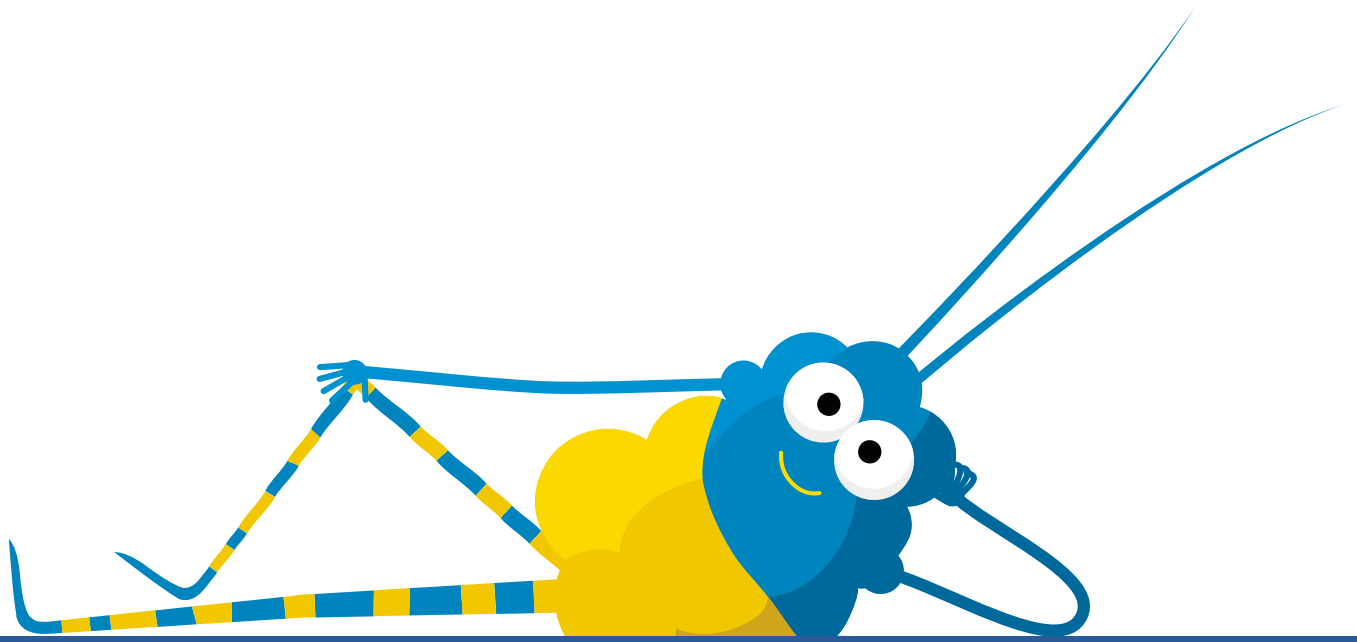

*Duik mee in de wereld van
Studio taal en spelling!*

Studio
taal

Kom je deze tekens tegen?

Doe dan dit.

Bespreek samen.

Werk samen met je buur.

Lees de tip.

les
2

Wat ga je doen?

Je leest een tekst om meer te weten te komen over filosofie.

Je duidt de sleutelwoorden en belangrijke zinnen aan in de tekst.

Je bepaalt de hoofdgedachte.

Op verkenning

1

Verken de tekst *Filosofie*.

Bespreek:

- Welk soort tekst is dit? Waarom denk je dat?
- Waarover gaat de tekst, denk je? Waarom denk je dat?
- Weet je daar al iets over?

2

Wat zou jij graag willen weten over filosofie?

Noteer één vraag waarop je het antwoord wilt vinden in de tekst.

In welk deel van de tekst denk je het antwoord te vinden?

Zet er een kruisje bij.

Uitleg

Om een tekst beter te begrijpen kun je de **sleutelwoorden en belangrijke zinnen** aanduiden. Sleutelwoorden zijn woorden die aangeven wat echt belangrijk is in een stukje tekst.

De **hoofdgedachte** van een stukje tekst zegt kort waarover dat stukje gaat. Om de hoofdgedachte te bepalen kijk je naar de sleutelwoorden en belangrijke zinnen die je hebt aangeduid.

Filosofie

1 Diep nadenken

Oké, we gaan dus filosoferen. Maar wat is dat eigenlijk? Filosoferen is nadenken (en soms praten) over vragen waar eigenlijk niet echt een antwoord op is. Laten we zeggen: er is geen antwoordenboekje in de filosofie en je vindt de goede antwoorden ook niet op Wikipedia.

Dus alles wat je kunt doen met filosofische vragen is zélf goed en diep nadenken, totdat jij je eigen antwoorden hebt gevonden. Daarvoor moet je natuurlijk wel goed doorddenken. En vaak helpt het ook om te luisteren naar iemand met andere ideeën dan jij. Je mag gelukkig altijd van idee veranderen. Er is in België geen politie die zegt dat je bij je mening moet blijven. Nee, als je soms van gedachten verandert, ben je juist flexibel en kritisch.

Op zoek naar de waarheid

Een filosoof is eigenlijk altijd op zoek naar de waarheid. Vroeger keken de filosofen naar de sterren en dachten: wat zijn dat voor schitterende lichtjes? Waarom verschuiven ze iedere nacht een beetje? Waarom wordt het winter en weer zomer? Totdat iemand ontdekte dat de aarde een bol is en hoe die precies draait. Voor die tijd was het een mysterie. Maar nu hebben we de waarheid ontdekt. Denken we ... Filosofen vragen zich nog steeds van alles af.

Of we een ziel hebben ... Wat een goed leven is ... Of dieren ook gevoelens hebben ... Wat liefde precies is ... En nog véél meer.

Maar omdat de waarheid moeilijk te vinden is in de filosofie, noemen we het maar wijsheid. Filosofie betekent dan ook:

25 FILO – LIEFDE VOOR SOFIE – WIJSHEID

Dat is toch logisch!

Een belangrijk onderdeel van filosofie is het logisch redeneren. Logica. Filosofie is namelijk niet een eind in de ruimte zwetsen of gewoon je fantasie gebruiken en luchtkastelen bedenken. Filosofen hebben oog voor de raadsels van het leven, maar blijven tegelijk ook heel nuchter en met de beide benen op de grond. Van ieder denkstapje dat ze zetten, willen ze graag dat het klopt. Als ze iets voor 'waar' aannemen of hun mening ergens over vormen, hebben ze daar bewijzen of argumenten voor nodig.

feiten → bewijzen
meningen → argumenten

35 Je kunt het ook nog ergens mee oneens zijn. Dan kun je zeggen: dat is niet waar! Dan moet je wel een goede reden hebben dat het bewijs niet geldig is. Of je zegt: met die mening ben ik het niet eens! Dan moet je alleen wel een tegenargument hebben. En dan graag een argument dat écht ingaat op het argument van de ander.

meningen:
argumenten (voor) ↔ argumenten (tegen)

Aan de slag

3

Lees de tekst.

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Of lees je het antwoord op de vraag die je bij opdracht 2 opschreef? Noteer **!**.

Vergelijk met je groepsgenoten.

Help elkaar met de stukjes waarbij jullie **?** hebben gezet.

4

Lees samen met je leerkracht de eerste alinea van de tekst (r. 1-5).

- Duid de sleutelwoorden en belangrijke zinnen aan in de tekst.
- Noteer de hoofdgedachte van dit stukje tekst.

5

Lees samen met je leerkracht de tweede alinea van de tekst (r. 6-12).

- Duid de sleutelwoorden en belangrijke zinnen aan in de tekst.
- Noteer de hoofdgedachte van dit stukje tekst.

- Het kopje bij het eerste tekstdeel is 'Diep nadenken'.

Bespreek:

- Vind je dat kopje goed gekozen? Waarom wel/niet?
- Kun je een beter kopje bedenken? Welk?

6

Lees het tweede deel van de tekst (r. 13-25).

- Duid de sleutelwoorden en belangrijke zinnen aan in de tekst.
- Noteer de hoofdgedachte van dit stukje tekst.

- Het kopje bij het tweede tekstdeel is 'Op zoek naar de waarheid'.

Bespreek:

- Vind je dat kopje goed gekozen? Waarom wel/niet?
- Kun je een beter kopje bedenken? Welk?

7

Lees het derde deel van de tekst (r. 26-39).

- Duid de sleutelwoorden en belangrijke zinnen aan in de tekst.
- Noteer de hoofdgedachte van dit stukje tekst.

- Leg de tekst in de gele kaders uit in je eigen woorden.

- Het kopje bij dit tekstdeel is 'Dat is toch logisch!'.

Bespreek:

- Vind je dat kopje goed gekozen? Waarom wel/niet?
- Kun je een beter kopje bedenken? Welk?

Terugkijken

8

Kijk terug naar je vraag bij opdracht 2.

- Noteer het antwoord op je vraag.

- Waar vond je het antwoord terug?

- In het tekstdeel dat ik had verwacht.
- In een ander tekstdeel dan ik had verwacht.
- Ik vond het antwoord niet terug in de tekst.

9

Wat past bij jou?

Duid aan.

Ik kan de sleutelwoorden en belangrijke zinnen in een tekst aanduiden.

helemaal niet

heel goed

Ik kan de hoofdgedachte van een tekstdeel samenvatten in één zin.

helemaal niet

heel goed

les
5

Wat ga je doen?

Je schrijft korte dialogen bij personages uit een jeugdboek.

Op verkenning

1

Ga op zoek naar een dialoog tussen personages in een jeugdboek.

Bespreek:

- Wie zijn de personages?
- Lees de dialoog. Welke gevoelens herken je bij de personages?

Uitleg

Dialogen maken een verhaal levensecht. Het lijkt wel of ze je in het verhaal meeslepen. Dialogen kunnen een fragment heel spannend maken, of treurig, of grappig ... Wanneer mensen met elkaar praten in een dialoog, drukken ze meestal ook **gevoelens** uit.

Dialogen zijn altijd geschreven in **spreektaal**. In een verhaal herken je dialogen aan de **aanhalingstekens**. Maar je kunt een dialoog ook anders schrijven. Bijvoorbeeld door voor elke uitspraak **de naam van het personage** te zetten. Op die manier kun je een dialoog ook spelen en heb je geen verteller nodig.

Aan de slag

2

Lees het tekstfragment.

Sammy speelt al twee uur spelletjes op zijn computer. Mama komt gehaast de trap op lopen. Ze klopt op zijn kamerdeur en roept zijn naam. Sammy schrikt op en mompelt haast onverstaaanbaar dat hij niet gestoord wil worden. Hij zit midden in een moeilijk level. Mama verstaat hem niet en roept dat hij snel naar beneden moet komen. Oma en opa komen op bezoek. Mama bakte een taart en die moet Sammy nog gauw mee versieren. Sammy heeft geen zin in bezoek en zegt dat hij nog huiswerk moet maken.

- Hoe voelen de twee hoofdpersonages in dit tekstfragment zich, denk je?

Sammy: _____

Mama: _____

Zet het tekstfragment om naar een dialoog.

Mama: _____

Sammy: _____

Mama: _____

Sammy: _____

3

Kies twee (hoofd)personages uit een boek dat je onlangs las.

Schrijf bij ieder personage zijn/haar naam en drie woorden die bij het personage passen.

Personage 1 heet _____.

Personage 2 heet _____.

Schrijf nu een dialoog van ongeveer 15 zinnen tussen de twee personages.

Kies een van deze opdrachten.

1 Schrijf een dialoog die past bij een spannende, grappige, triestige of bijzondere gebeurtenis uit het boek dat je las. Zorg er wel voor dat jouw personages betrokken zijn bij de gebeurtenis en dat je weet hoe zij zich voelen.

2 Laat jouw twee personages een nieuw avontuur beleven. Dat kan bijvoorbeeld een avontuur zijn uit een ander boek dat je las. Schrijf in een dialoog wat jouw personages tijdens dat avontuur tegen elkaar zouden zeggen.

Eventueel mag je ook een nieuw, derde personage verzinnen. Geef dat personage ook een rol in de dialoog.

Schrijf jouw dialoog op een apart blad.**Terugkijken**

4

Speel jouw dialoog samen met een klasgenoot na.

- Kan hij zich inleven in het personage? Waarom lukt dat wel/niet?

- Is het voor hem duidelijk wat jouw personages beleven in de tekst? Bespreek samen.

Wat ga je doen?

Je speelt een scène en leert je inleven in je rol door stemgebruik, mimiek ...

Op verkenning

1

De kinderen spelen een rol. Lees voor wat ze zeggen.

Let op je intonatie wanneer je de situaties naspeelt.

Bespreek samen:

- Wat is er precies aan de hand in de verschillende situaties?
- Welke rollen spelen de kinderen?
- Hoe spreken de personages?
- Gebruiken ze gebaren? Welke?

Uitleg

In een scène kun je een deel van het verhaal tot leven brengen. Het is daarbij belangrijk dat je je goed **inleeft** in de personages. Dat doe je door:

- de achtergrond van je personages te kennen
- jezelf in de plaats van je personage te stellen (word je personage!)
- de verhaallijn goed te begrijpen

Daarnaast zijn er een aantal dingen waarop je moet letten tijdens het spelen:

- Gebruik de **ruimte**.
- Stem je **lichaamstaal** en **mimiek** op elkaar af.
- Gebruik je **stem** goed (timbre, volume, tempo).
- Maak **oogcontact** met je **tegenspeler** (of met het publiek als je de verteller bent).

Een scène moet je veel **repeteren** voor ze echt natuurlijk overkomt!

Aan de slag

Stap 1: Zet met je groep de scène in elkaar.

Stap 2: Speel de scène voor een andere groep.

Stap 3: Blijf repeteren! Houd rekening met de tips van je klasgenoten.

Stap 4: Speel de scène voor de hele klas.

2

Stap 1: Zet met je groep de scène in elkaar.

Jullie oefenen een scène van een klasgenoot.

Lees de scène eerst in stilte.

Wie zegt wat? Verdeel de tekst.

Wat heb je nodig? Andere kleding? Attributen? Wie neemt wat mee?
Maak afspraken. Schrijf ze op in de tabel.

Hoe spreek je? Oefen de tekst een aantal keer
en pas je intonatie, gebaren, bewegingen ... aan.

Help elkaar! Zie je iets in je groep dat jij denkt dat beter kan?
Geef dan op een rustige en positieve manier tips.
Luister ook goed naar de tips die jij van je klasgenoten krijgt.

Wat hebben we nodig?	Wie neemt dat mee?	Tegen wanneer?

3

Stap 2: Speel de scène voor een andere groep.

Geef elkaar feedback.

Noteer de feedback van je klasgenoten:

Dit ging al goed: _____

Dit kan nog beter: _____

4

Stap 3: Blijf repeteren! Houd rekening met de tips van je klasgenoten.

Kun je je vinden in de feedback? Hoe kun je dat verbeteren?

5

Stap 4: Speel de scène voor de hele klas.

Luister naar de feedback van je klasgenoten.

Terugkijken

6

Bespreek de vragen.

Wie voelde zich echt 'thuis' in zijn eigen rol?

Hebben de tips van de anderen geholpen?

Wat moet nog bijgestuurd worden?

Extra opdracht**Doe het nodige voor de uiteindelijke opvoering.**

Repeteer verder, kies aangepaste rekwisieten, zoek kostuums uit, werk het decor uit ...

Wat ga je doen?

Je onderzoekt het taalgebruik bij schelden en vloeken.

Je zoekt naar andere woorden, die minder hard of minder kwetsend klinken.

Op verkenning

1

Lees de stellingen.

Bespreek samen.

Ik vloek nooit.

Mijn mama en papa
vloeken soms.

Iemand uitschelden is
oké.

Ik vind het niet leuk
als mensen vloeken.

Ik vind dat je alles mag
zeggen wat je denkt.

Wanneer ik iemand
hoor vloeken op tv,
vind ik dat heel gek.

Soms vloek je per ongeluk.

Uitleg

Vloeken = Lelijke woorden gebruiken wanneer je boos bent, als je je pijn hebt gedaan of wanneer er iets misloopt. Heel wat mensen vloeken wel eens. Toch zijn er ook mensen die dat heel erg onbeleefd vinden.

Schelden = Op een boze toon iets beledigends zeggen tegen iemand of dingen roepen die iemand anders kwetsen. Je kunt ook 'schelden' met gebaren.

Het is belangrijk om mensen **niet te kwetsen of beledigen** met je taalgebruik.

Kies daarom voor woorden die de werkelijkheid wat minder erg doen lijken, iets minder hard of gemeen laten klinken. Gebruik bijvoorbeeld woorden of uitspraken die **verbloemen**.

Bijvoorbeeld: *Mijn vader is werkzoekende* klinkt positiever dan *Mijn vader is werkloos*.

Aan de slag

2

Heel wat mensen vloeken wel eens.

Wanneer vloek jij zelf wel eens?

Wanneer heb je voor het laatst gevloekt?

Hoe kun je anders reageren in die situatie, zonder te vloeken?

Vergelijk je antwoorden met die van een klasgenoot.

3

Speel de situaties twee keer.

Besteed de eerste keer **geen** aandacht aan respectvol taalgebruik.

Probeer de situatie daarna op te lossen zonder te schelden of te vloeken.

Je beste vriend(in) vraagt wat je van zijn/haar outfit vindt.
Jij vindt de kleren echt niet mooi.

Iemand rijdt tegen je nieuwe fiets.
Je stapt uit en spreekt die persoon aan.

Je mama vraagt je om je kamer op te ruimen.
Jij hebt daar geen zin in.

De leerkracht bekijkt de toets van een leerling.
Die heeft het niet zo goed gedaan.

4

Deze uitspraken proberen iets te verbloemen.

Wat wordt er eigenlijk gezegd?

Hij heeft te diep in het glas gekeken.

Jij bent niet het scherpste potlood in de lade.

Hij heeft een paar jaar gezeten.

Ze heeft het tijdelijke voor het eeuwige gewisseld.

Het is een dame van respectabele leeftijd.

Terugkijken

5

Wat kun je doen als iemand iets zegt wat een ander beledigend vindt?
Maak afspraken voor in de klas of op school.

Extra opdracht

Zoek nog voorbeelden om iets mooier uit te drukken dan het in werkelijkheid is.

les
14

Wat ga je doen?

- Je leert meer over een bepaalde dichter.
- Je leest een gedicht van hem of haar.
- Nadien stel je de dichter voor met een poster.

Op verkenning

1

Verken samen de teksten.

Beantwoord de vragen van je leerkracht.

2

Over wie van de vier dichters zou jij graag meer te weten komen?

Uitleg

Tijdens deze les maak je een **poster** over jouw gekozen dichter.

- Eerst vul je een **identiteitskaart** aan over de dichter.
Daarvoor moet je **informatie zoeken** en **selecteren** in de tekst.

Denk goed na:

Wat wil je weten? Naar welke informatie ben je op zoek?

Je hoeft niet de hele tekst opnieuw te lezen.

De **sleutelwoorden** in de tekst helpen je bij het zoeken. Soms staan ze al aangeduid, soms moet je ze zelf nog aanduiden.

- Daarna lees je een **gedicht** van jouw dichter.
Let op de **kenmerken** van een gedicht.

En denk eraan: gedichten hebben niet één juiste betekenis! Je kunt ze op verschillende manieren **interpreteren**.

Praat erover met je buur. Luister goed naar elkaars idee of mening.

Joke van Leeuwen

Joke van Leeuwen werd op 24 september 1952 geboren in de Nederlandse stad Den Haag. Als peuter verhuisde ze naar Amsterdam. Van haar tiende tot haar dertiende maakte ze een huiskrant, waar van alles in stond: verhaaltjes, maar ook 'huishoudelijke mededelingen'. Toen Joke dertien was, kreeg haar vader een job in Brussel en verhuisde het gezin naar België.

Na de middelbare school ging Joke naar de kunstacademie om beeldend kunstenaar te worden. Toen ze klaar was met de opleiding, was het echter moeilijk om werk te krijgen. Daarom begon ze aan een nieuwe studie: geschiedenis. Ook ging ze werken voor kinderen. Ze wilde graag én schrijven én tekenen, en dat kon het best in kinderboeken. In 1978 kwam haar eerste kinderboek uit.

Joke brengt verschillende lagen in haar verhalen aan. Ten eerste omdat ze dan zelf meer plezier beleeft aan het schrijven. Maar ook omdat dan meer kinderen (en volwassenen) ervan kunnen genieten. Sommige kinderen willen namelijk alleen een spannend verhaal lezen, maar andere kinderen willen méér. Ook voor hen zijn de boeken van Joke interessant. Zelfs na vijf of zes keer lezen, is in de verhalen nog iets nieuws te ontdekken.

Joke vindt schrijven en tekenen even belangrijk. De tekeningen vertellen hun eigen verhaal. Ze zeggen evenveel als de tekst. Wanneer de tekeningen weggelaten worden, vallen er gaten in het verhaal. Naast de illustraties staan er ook veel extra's in haar verhalen, zoals spelletjes en rebussen.

Joke van Leeuwen heeft veel prijzen gewonnen met haar boeken, zowel voor de tekst als voor de tekeningen. In het jaar 2000 kreeg ze bijvoorbeeld de Theo Thijssenprijs, een belangrijke Nederlandse prijs, voor haar hele oeuvre (= alles wat ze geschreven heeft). Op dit moment woont ze in Antwerpen, waar ze ook stadsdichter was in 2008 en 2009.

Naar: <http://www.leesfeest.nl/auteur/leeuwen-joke-van>

Annie M.G. Schmidt

Anna (Annie) Maria Geertruida Schmidt was een beroemde Nederlandse schrijfster en dichteres. Ze schreef veel boeken, versjes, toneelstukken en televisie- en radioprogramma's. Zowel in Nederland als in België werd ze beroemd door boeken als *Jip en Janneke* en *Pluk van de Petteflet*, maar ook door versjes als *Dikkertje Dap* en *Het Beertje Pippeloentje*. Volgens Annie was ze zo succesvol omdat ze in haar hart altijd acht jaar is gebleven. Kinderen waren volgens haar altijd eerlijk. Daarom speelden ze ook vaak de hoofdrol in haar verhalen.

Levensloop

Annie M.G. Schmidt werd op 20 mei 1911 geboren in Kapelle in de Nederlandse provincie Zeeland. Haar vader was dominee van de plaatselijke kerk en haar moeder was onderwijzeres geweest. Zij leerde Annie al vroeg lezen en schrijven. Op vierjarige leeftijd schreef Annie een eerste gedichtje: *Er was eens een hond die zat op z'n kont. Er was eens een kat die zat op z'n gat*. Toen Annie veertien jaar was, stuurde ze enkele verhalen naar een bekende dichter. Hij antwoordde en schreef dat Annie talent had.

Annie werkte tot de Tweede Wereldoorlog als bibliothecaresse. Daarna begon ze te werken voor de krant *Het Parool*. Het gedicht *De spin Sebastiaan* werd haar doorbraak op de kinderpagina in die krant.

In 1950 kreeg ze een relatie met de chemicus Dick van Duijn. Samen kregen ze in 1952 een zoon, Flip. In 1957 won Annie haar eerste prijs: *Wiplala* werd het kinderboek van het jaar. Vanaf 1954 woonde ze in Berkel en Rodenrijs. Daar schreef ze veel verhalen en gedichten. Na de dood van Dick ging ze in 1982 in Amsterdam wonen. Daar bleef ze wonen tot aan haar dood in 1995.

In 1991 stopte ze met schrijven. Haar laatste toneelstuk, *We hebben samen een paard*, werd slecht ontvangen. Ze was ondertussen ook al slechtziend. Toen ze in 1994 viel, brak ze haar heup. Uiteindelijk nam ze haar levenseinde in eigen handen en koos ze voor euthanasie. Ze is begraven op begraafplaats het Zorgvlied in Amsterdam. Annie M.G. Schmidt werd uiteindelijk 84 jaar oud.

Naar: https://wikikids.nl/Annie_M.G._Schmidt

Roald Dahl

De Grote Vriendelijke Reus, Sjakie en de Chocoladefabriek en *Matilda*: wie kent de verhalen niet? De Britse schrijver Roald Dahl is al meer dan 25 jaar dood, maar zijn kinderboeken zijn nog altijd populair. Vaak zeggen mensen dat Roald altijd in contact is gebleven met het kind in zichzelf. Maar achter dat beeld gaat een leven vol dramatische gebeurtenissen schuil.

Wie was Roald Dahl?

Roald Dahl werd op 13 september 1916 geboren in Wales. Toen hij drie jaar oud was, overleden kort na elkaar zijn oudere zusje en zijn vader. Als jongetje maakte Roald zelf ook een ernstig auto-ongeluk mee.

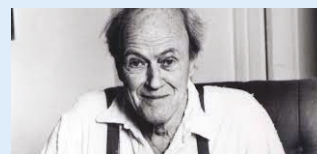
Op de kostschool werd hij geslagen door zijn medeleerlingen en leraren. Uit die ervaringen haalde Dahl veel inspiratie voor zijn latere kinderboeken. Denk bijvoorbeeld aan de onaardige leraren in *Matilda*.

Na zijn schooltijd werkte Roald een tijdje bij een oliebedrijf. In 1939 besloot hij om piloot te worden bij de luchtmacht van het Verenigd Koninkrijk. Daar maakte hij weer een ernstig ongeluk mee: op zijn eerste dag crashte hij met zijn toestel in de woestijn. Zelf geloofde hij dat hij door de crash veel meer fantasie had gekregen.

Na de oorlog trouwde Roald met de actrice Patricia Neal. Het koppel kreeg vijf kinderen. Maar het was nog niet voorbij met de ellende. Op zevenjarige leeftijd overleed zijn dochtertje Olivia, en zijn vrouw lag door een beroerte weken in een coma.

Vanaf zijn veertigste begon Roald kinderboeken te schrijven. Hij kwam op het idee toen hij merkte dat hij het leuk vond om voor zijn kinderen onnozele verhaaltjes te verzinnen en voor te lezen. Zijn boeken zijn erg fantasierijk en zitten vol humor en griezelige situaties, maar ze lopen bijna allemaal goed af. Veel van zijn boeken gaan over kinderen die het opnemen tegen gemene en hebberege volwassenen.

Op 23 november 1990 overleed Dahl aan leukemie. Er waren toen al tientallen miljoenen exemplaren van zijn boeken verkocht en hij had talloze prijzen gewonnen, in allerlei landen.

Naar: <https://npokennis.nl/longread/7464/wie-was-roald-dahl>

Shel Silverstein

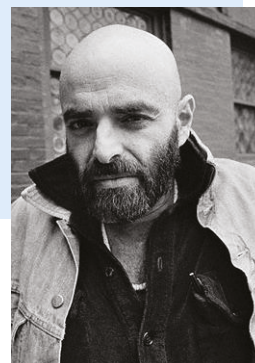
Shel Silverstein was een Amerikaanse dichter en schrijver van kinderboeken. Hij werd geboren op 25 september 1930 in de stad Chicago. Als jongeman ging hij bij het leger. Daar tekende hij cartoons voor een militaire krant. Toen hij enkele jaren later wegging uit het leger, publiceerde hij enkele van die cartoons in een boek.

Maar Shel deed meer dan alleen cartoons tekenen. Tijdens zijn leven schreef hij ook muziek voor beroemde artiesten, maakte hij theaterstukken en schreef hij filmscenario's. Toch is hij misschien wel het bekendst door zijn werk als dichter en auteur van kinderboeken. Zijn eerste kinderboek heette *Lafcadio, de leeuw die terugschoot*. In zijn werk wilde Shel kinderen uitnodigen om te dromen en zich onmogelijke dingen in te beelden. Zo schreef hij over een nijlpaardensandwich en over de langste neus ter wereld. Hij vond het heel belangrijk dat kinderen (en volwassenen!) plezier beleefden aan zijn teksten.

Was schrijver worden dan een kinderdroom van Shel? Nee, hoor! Toen hij twaalf was, wilde hij eigenlijk veel liever een goede baseballspeler worden of succes hebben bij de meisjes in zijn klas. Helaas kon hij niet goed baseballen en zagen de meisjes hem niet staan. Daarom besloot hij maar om te schrijven en te tekenen. Ook kinderboeken waren eigenlijk niet zijn eerste idee. Die begon hij enkel te schrijven omdat zijn uitgever dacht dat hij daar goed in zou zijn. En ze had gelijk!

In 1999 stierf Shel thuis aan een hartaanval. Toch leeft hij nog altijd voort in zijn werken: zijn boeken zijn vertaald in meer dan dertig talen. Wereldwijd zijn er ondertussen al miljoenen exemplaren van verkocht.

Naar: https://en.wikipedia.org/wiki/Shel_Silverstein,
<https://www.shelsilverstein.com/about-shel/>,
<https://study.com/academy/lesson/shel-silverstein-biography-poems-books.html>

Aan de slag

3

Lees de tekst over jouw dichter.

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Noteer **!**.

Vergelijk met je buur.

Help elkaar met de stukjes waarbij jullie **?** hebben gezet.

4

Vul de identiteitskaart aan.

Stap 1: Zoek de gevraagde informatie in de tekst.

Stap 2: Wat wil jij nog meer weten over je dichter?

Vul de lege vakjes in de linkerkolom aan.

Bijvoorbeeld: aantal gewonnen prijzen

Stap 3: Zoek het antwoord op jouw vragen in de tekst.

Vind je het antwoord niet in de tekst?

Gebruik dan het internet.

Naam dichter: _____
Geboortedatum: _____
Nationaliteit: _____
Andere beroepen: _____

5

Lees het gedicht van jouw dichter.

Vind je iets niet duidelijk? Noteer **?**.
Valt je iets op? Noteer **!**.

Vergelijk met je buur.

Help elkaar met de stukjes waarbij jullie **?** hebben gezet.

6

Vertel in drie woorden waarover het gedicht gaat.

Schrijf die woorden bij het gedicht.

Vergelijk daarna met je buur.

7

Wat vind je van het gedicht?

Kies hieronder drie woorden of bedenk er zelf.

Noteer ze bij het gedicht.

grappig

ontroerend

droevig

zot

kunstig

saai

beeldend

verrassend

geheimzinnig

origineel

moeilijk

fantasierijk

realistisch

pakkend

kleurrijk

8

Welk woord of welke zin in het gedicht vind jij het mooist?

Duid aan in het gedicht.

9

Waarom doet het gedicht jou denken?

Noteer dat bij het gedicht.

10

Maak een poster over jullie dichter!

Plak de identiteitskaart en het gedicht op de poster.

Versier de poster. Plak er ook een foto van de dichter bij.

Stel jullie dichter voor aan jullie klasgenoten.

Terugkijken

11

Wat past bij jou?

Duid aan.

Ik kan informatie uit een tekst halen en er een eenvoudige identiteitskaart mee maken.

helemaal niet

heel goed

Ik kan mezelf vragen over een tekst of een persoon stellen.

helemaal niet

heel goed

Ik kan antwoorden op die vragen vinden in een tekst of op het internet.

helemaal niet

heel goed

Ik kan mijn eigen mening over een gedicht geven.

helemaal niet

heel goed

Wat ga je doen?

Je herhaalt het verschil tussen letterlijk en figuurlijk taalgebruik.
Je zoekt zelf de betekenis van woorden.

Op verkenning

1

Lees het gedicht *Verdriet opnieuw*.

Verdriet

Verdriet heeft geen rubberen zolen,
maar stalen hakken die klakken,
dwars door je hart
en over je lach
die je net nog wou pakken.

Gelukkig
loopt verdriet ook altijd weer door
en kom je thuis waar de kachel brandt
met je sloffen er stilletjes voor.

Uit: *Denk dag doen*,
Margreet Schouwenaar
© Clavis, 2016

Bekijk de eerste zin opnieuw.

Bespreek samen:

- Wat zou die zin juist kunnen betekenen?
- Is dat een voorbeeld van letterlijk of figuurlijk taalgebruik? Waarom?

Uitleg

Woorden kunnen letterlijk, maar ook figuurlijk gebruikt worden.

Bij **letterlijk** taalgebruik bedoelt de schrijver wat er staat.
Je kunt de betekenis van het woord vinden op de manieren die je al kent:

- Je leest een stukje tekst **voor of na het woord** opnieuw.
- Je kijkt of er een **afbeelding** bij de tekst staat.
- Je kijkt goed naar het **woord**. Ken je al delen van het woord?
- Je **vraagt** het aan iemand of je **zoekt** het woord **op**.

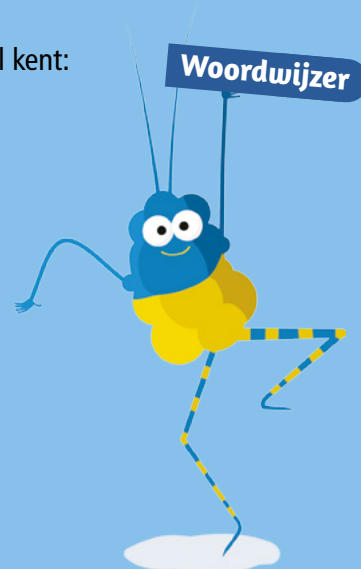
Daarna kijk je of de gevonden betekenis klopt in de zin.

Bij **figuurlijk** taalgebruik bedoelt de schrijver iets anders dan wat er staat. Hij gebruikt **beeldspraak**.

Bij figuurlijk taalgebruik moet je goed nadenken:

- Wat zou het woord hier kunnen betekenen?
- Waarom heeft de schrijver voor dit woord gekozen?

Geraak je er niet uit? Gebruik je **Studio woordwijzer!**

Aan de slag

2

Lees de tekst. Beantwoord daarna de vragen.

In deze teksten worden de blauwe woorden letterlijk gebruikt.

Mijn jongste zus is **van nature** heel nieuwsgierig.
Zo is ze nu eenmaal; al sinds haar geboorte.
Als peuter wilde ze al alles rond zich onderzoeken.
Mijn ouders moesten haar dus goed in de gaten houden
om te voorkomen dat ze in de problemen kwam.

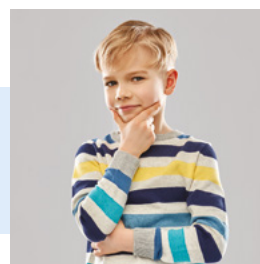

Wat betekent het blauwe woord?

Hoe heb je de betekenis gevonden?

- Door een stukje tekst voor of na het woord opnieuw te lezen.
- Door naar de afbeelding te kijken.
- Door goed naar het woord te kijken om te zien of ik al delen van het woord ken.
- Door de betekenis op te zoeken.

Later wil Vic graag filosofie studeren.
Hij wil op zoek gaan naar **universele** waarheden.
Daarover zal hij dan interessante boeken schrijven.

Wat betekent het blauwe woord?

Hoe heb je de betekenis gevonden?

- Door een stukje tekst voor of na het woord opnieuw te lezen.
- Door naar de afbeelding te kijken.
- Door goed naar het woord te kijken om te zien of ik al delen van het woord ken.
- Door de betekenis op te zoeken.

Als je dingen leest op het internet, mag je niet zomaar alles geloven. Het is erg belangrijk om **kritisch** te zijn: klopt het wel wat ik hier lees? Laat je niets wijsmaken!

Wat betekent het blauwe woord?

Hoe heb je de betekenis gevonden?

- Door een stukje tekst voor of na het woord opnieuw te lezen.
- Door naar de afbeelding te kijken.
- Door goed naar het woord te kijken om te zien of ik al delen van het woord ken.
- Door de betekenis op te zoeken.

Milo en Jens hebben gevochten op de speelplaats. Blijkbaar heeft Milo Jens uitgedaagd, maar ik weet niet goed waarom. Ik ken de **context** niet.

Wat betekent het blauwe woord?

Hoe heb je de betekenis gevonden?

- Door een stukje tekst voor of na het woord opnieuw te lezen.
- Door naar de afbeelding te kijken.
- Door goed naar het woord te kijken om te zien of ik al delen van het woord ken.
- Door de betekenis op te zoeken.

3

Lees de tekst. Beantwoord daarna de vragen.

In deze teksten worden de blauwe woorden figuurlijk gebruikt.

Als ik lach,
ben ik **zoet**.
Als ik huil,
word ik **zout**.
Ben ik boos,
ben ik **scherp**.
Heb ik spijt,
is het **wrang**.

Uit: *Denk dag doen*,
Margreet Schouwenaar
© Clavis, 2016

- Wat zouden de blauwe woorden kunnen betekenen?
- Waarom zou de dichter voor die woorden gekozen hebben?

Span er een koord overheen.

Over wat je hoorde en wat nooit meer uit je hoofd verdween.
 Over 'o, jij moet nog zoveel leren,' over 'ik bepaal de regels hier
 en die ga jij dus accepteren,' over 'denk je dat je slimmer bent
 dan wij,' over 'joh, het is maar plagerij,' over 'hou je mond nou even,'
 over 'je vergooit je leven,' over 'lukt je nooit,' en over
 voeten op de grond, over gezond verstand en dromenland,
 over lachjes, grapjes, dom soms, achter je om soms,
 soms gemompeld, soms gemeen –
 span er een koord overheen

Uit: *Ik juich voor jou*,
 Edward van de Vendel
 © Querido, 2013

- Wat zouden de blauwe woorden kunnen betekenen?
- Waarom zou de dichter voor die woorden gekozen hebben?

4

Lees de tekst. Beantwoord daarna de vragen.

Gitte weet het altijd beter dan de rest.
 Ze doet niets anders dan anderen commanderen.
 Het wordt hoog tijd dat ze eens een toontje lager zingt!

Hoe wordt het woord gebruikt?

- letterlijk figuurlijk

Wat betekent het woord hier?

'Gisteren maakte ik iets ongelooflijks mee. Ik werd in
 een auto van de geheime dienst gesleurd. Ze vertelden
 me dat ik spion mag worden. Volgende week vertrek ik
 op mijn eerste missie', vertelt Joachim.
 Lena schudt haar hoofd.
 'Ach, Joachim, **zwets** toch niet zo!'

Hoe wordt het woord gebruikt?

- letterlijk figuurlijk

Wat betekent het woord hier?

5

Bedenk twee zinnen met de uitdrukking.

Bedenk een zin met de letterlijke betekenis en een zin met de figuurlijke betekenis van de uitdrukking.

zich niet aan de ketting laten leggen

Letterlijk:

Figuurlijk:

Terugkijken

6

Welke twee woorden uit deze les vind je moeilijk/speciaal/mooi/grappig ...?

Noteer ze op *Mijn woordenblad!*.

Schrijf of teken in de middelste kolom iets wat jou helpt om de betekenis te onthouden.

Aandacht voor woorden

Mijn woordenblad!

van nature

universeel

kritisch

de context

wrang

een toontje lager zingen

zwetsen

zich niet aan de ketting laten leggen

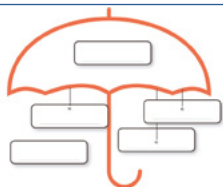

=

zin

< >

**Mijn mooie, leuke,
grappige, moeilijke ...
woorden**

dialogoog

raadsel

rijmen

Voor het lezen

Ik **lees** deze tekst om meer te weten te komen over ...

Ik **verken** de tekst en kijk naar:

- de titel, de afbeeldingen
- de kopjes
- de eerste zinnen, de opvallende woorden

Ik **voorspel**: Waarover gaat deze tekst?

Ik **denk na**:

- Wat weet ik daar al over?
- Wat wil ik te weten komen?

Tijdens het lezen

Ik **stel** mezelf **vragen**:

- over de inhoud: Wat? Waarom? Hoe? Wanneer? ...
- over de betekenis van zinnen en woorden

Ik **let** op:

- de sleutelwoorden, de kernzinnen
- de tekststructuur
- verbindingswoorden zoals toch, dus, daarom, omdat ...
- verwijswwoorden zoals ik, hij, ze, haar, jullie, dat, deze ...

Ik **leg** een **verband** tussen:

- inhouden binnen een tekst
- de inhoud van de tekst en wat ik al weet

Als ik een woord niet begrijp, gebruik ik mijn **woordwijzer**.

Na het lezen

Ik **kijk** terug:

- Klopt mijn voorspelling?
- Kan ik de hoofdgedachte bepalen?
- Wat weet ik nu meer over ...?
- Wat wil ik nog weten over ...?
- Kan ik studerend lezen: extra informatie opzoeken, schema's maken, samenvatten ...?

Voor het lezen

Ik **lees** deze tekst om een verhaal te beleven.

Ik **verken** de tekst en kijk naar de titel, de afbeeldingen, de omslag, de eerste zinnen.

Ik **voorspel**: Wat zal in deze tekst gebeuren?

Tijdens het lezen

Ik **stel** mezelf **vragen**:

- Wat gebeurt er: Waar? Wanneer? Hoe? ...
- Wat zie ik in mijn hoofd bij wat er gebeurt?
- Welke personages spelen in het verhaal?
- Wat is de rol van de verschillende personages?
- Wat is de bedoeling van de personages?
- Hoe voel ik mij tijdens het lezen?

Ik **leg** een **verband** tussen:

- de gebeurtenissen en de tijd waarin ze zich afspelen
- de rol van de verschillende personages
- de handelingen van de personages

Als ik een woord niet begrijp, gebruik ik mijn **woordwijzer**.

Na het lezen

Ik **kijk** terug:

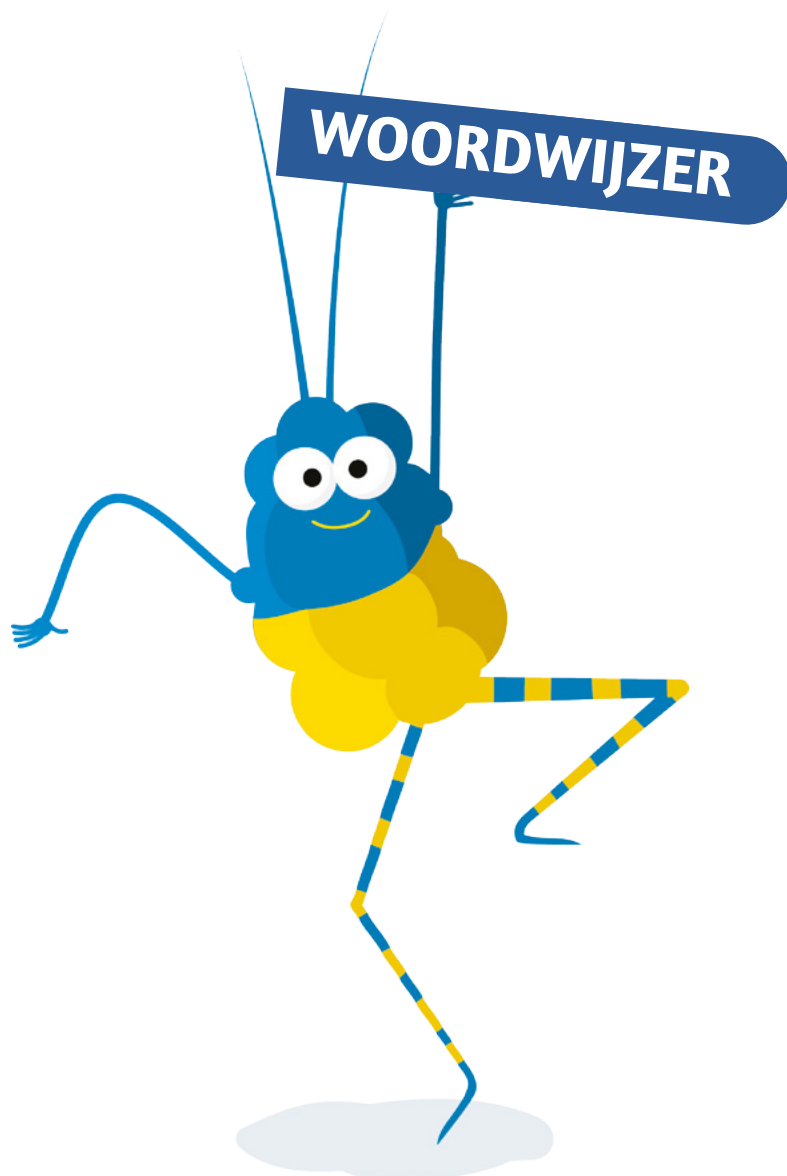
- Klopt mijn voorspelling van het verhaal?
- Had ik een ander einde verwacht?
- Heb ik de tekst met plezier gelezen? Waarom wel/niet?
- Wat vind ik in de tekst: spannend, grappig, moeilijk, droevig ...?
- Welk personage zou ik willen zijn of net niet?
- Wil ik meer van dit soort verhalen lezen? Waarom wel/niet?
- Voor wie is deze tekst een leestip?

Ik begrijp een woord niet. Wat kan ik doen?

- Ik lees een stukje tekst **voor of na het woord** opnieuw.
- Ik kijk of er een **afbeelding** bij de tekst staat.
- Ik kijk goed naar het **woord**.
Ken ik al delen van het woord?
- Ik **vraag** het aan iemand of **zoek** het woord **op**.

Ik kijk of de gevonden betekenis klopt in de zin.

Studio

spelling —

Kom je deze tekens tegen?

Doe dan dit.

Werk samen met je buur.

Lees de tip.

hoorwoorden

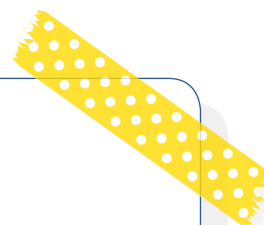
regelwoorden

onthoudwoorden

werkwoorden

Wat ga je doen?

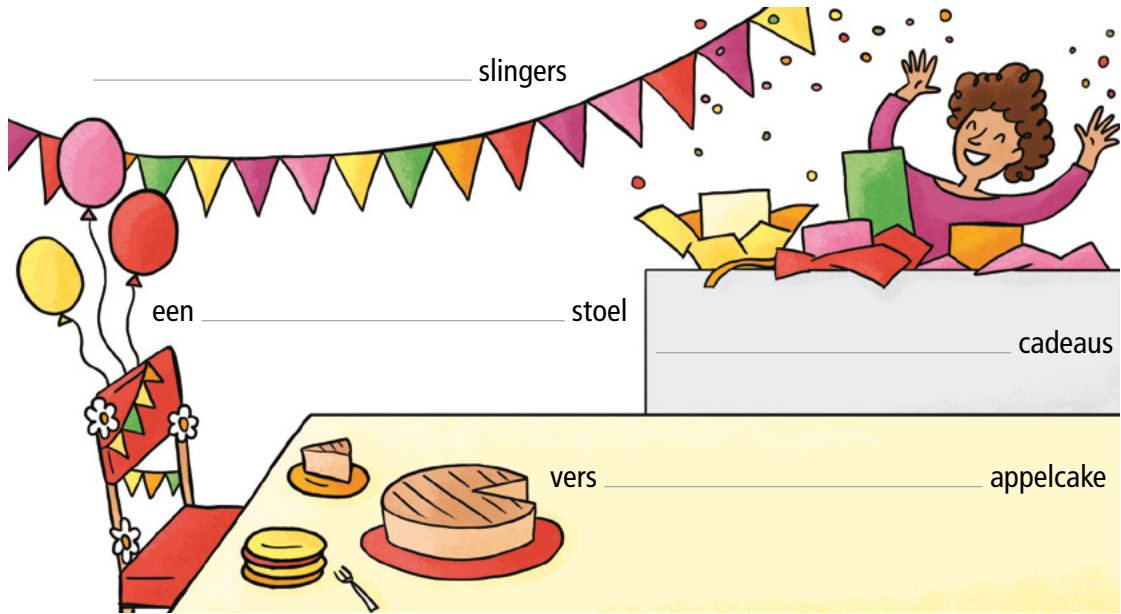
Je schrijft een bijvoeglijk naamwoord afgeleid van een voltooid deelwoord.

Op verkenning

1

Vul aan met een bijvoeglijk naamwoord.

Kies uit: uitgekakte – versierde – gebakken – opgehangen.

Uitleg

Om bijvoeglijke naamwoorden die zijn afgeleid van een voltooid deelwoord juist te schrijven, pas je verschillende regels toe. Maar eindigt een voltooid deelwoord op -en, dan schrijf je -en.

Neem er eventueel het stappenplan klankgroepen, R5, WW3 en het stappenplan werkwoorden bij.

Aan de slag

2

Schrijf het voltooid deelwoord van het bijvoeglijk naamwoord.

Kijk naar het voorbeeld.

het afgewerkte karweitje Ik heb afgewerkt.

het geslepen mes _____

het beloofde geld _____

de geplante boom _____

3

Vul elke zin aan met het voltooid deelwoord. Schrijf dan in de tweede kolom het bijvoeglijk naamwoord dat je kunt afleiden van het voltooid deelwoord.

pesten Hij heeft _____, het _____ kind

vullen Hij heeft _____, de _____ koek

bakken Hij heeft _____, de _____ vis

zoeken Hij heeft _____, de _____ dader

4

Vul de juiste vorm van het werkwoord in: persoonsvorm in de verleden tijd of bijvoeglijk naamwoord afgeleid van een voltooid deelwoord.

verwachten Hij _____ vorige week een goed rapport.

Maar de _____ cijfers vielen tegen!

verbreden De _____ straat is nu veilig.

De vakmannen _____ gisteren de straat.

beantwoorden Lies _____ de vragen steeds verkeerd.

De _____ vragen waren verkeerd.

Terugkijken

5

Kies een infinitief en omcirkel die. Maak er zinnen mee.

Kies uit: vervuilen – breken – maken – trouwen – verwachten – vullen.

Zin 1: in de verleden tijd

Toen ik nog een kleuter was _____.

Zin 2: als voltooid deelwoord

Hebben jullie _____?

Zin 3: als bijvoeglijk naamwoord afgeleid van een voltooid deelwoord

De/Het _____.

Dicteer elkaar om de beurt een zin. Overloop de antwoorden met elkaar.

Wat ga je doen?

Je schrijft een aantal moeilijke woorden, struikelblokken.

Op verkenning

1

Vul het gesprek tussen Petra en Kader aan met de juiste woorden.

Kies uit: elektrische – interesse – elektriciteit – professor – parallellogram.

'Weet jij nog hoe je een _____ moet tekenen?'

'Ja, maar dat kan ik je nu niet tonen.

Ik ben zelf _____ aan het opwekken.'

'Wauw, jij bent een echte _____!'

'Kijk, door aan dit wielteje te draaien begint dit

_____ apparaat te werken.

'Kun je me tonen hoe je dat doet? Ik zal het met veel

_____ volgen!'

Uitleg

Sommige woorden zijn moeilijk om te schrijven.

Je kunt ze onthouden door ze vaak te lezen en te schrijven.

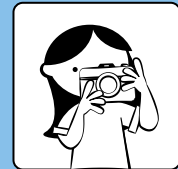
Lees verder op **kaart 06**.

Kruis het juiste rondje aan.

H

R

O

Lees ook de woorden van de week en de extra woorden.

Aan de slag

2

Vul in elke zin een woord van de week of een extra woord in.

In ons dorp werd een _____ opgericht om een buurtfeest te organiseren. De gemeente kwam hen _____ met een klein bedrag dat ze aan de feestelijkheden mochten besteden. Daarmee kochten ze een servies van _____ . Op de dag van het feest bleek echter dat iemand al het servies had gebroken. Een _____ werd opgesteld om het probleem op te lossen. Zij haalden er _____ een _____

bij die de misdadiger moest zoeken. Hij ontdekte dat de geheimzinnige
 _____ met een merkwaardige _____ op
 zijn schouder achter de feiten zat. Die werkte blijkbaar in zijn geheim laboratorium in een
 kamertje op zijn _____ aan een e _____
 a _____ dat borden kan reinigen zonder water.

3

Vul in en schrijf.

- Vul de woorden aan met de juiste medeklinker(s).
- Denk goed na of je een dubbele medeklinker moet schrijven!
- Schrijf daarna de woorden nog eens volledig op.

Als je op zijn gemoe_____ werkt, komt hij je wel tegemoe_____.

Hij had intere_____e en bestelde het produ_____t onmi_____e_____ijk op het internet.

Er hoort een grappige ane_____dote bij dat a_____araat.

Ik heb nog geen ele_____tri_____iteit in mijn nieuwe a_____artement.

Zit jij in het co_____ité dat de buitenspeeldag organiseert of in de co_____i_____ie ter
 bescherming van de kinderrechten?

De pro_____e_____or leerde me een pa_____a_____e_____ogram tekenen.

Terugkijken

4

Schrijven maar.

- Schrijf een verhaaltje of een gesprek van vier zinnen. In elke zin moet een moeilijk woord staan.
- Lees de tekst aan elkaar voor. De ander schrijft de moeilijke woorden op.
- Controleer daarna samen. Daarbij mag je de uitlegkaart gebruiken.

Wat ga je doen?

Je schrijft een bijvoeglijk naamwoord afgeleid van een voltooid deelwoord en stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden.

Op verkenning

1

Kies uit en schrijf.

- Vul deze bijvoeglijke naamwoorden in: **houten** – **opgeblonken** – **uitgeputte** – **zilveren**.
- Kleur de bijvoeglijke naamwoorden die afgeleid zijn van een voltooid deelwoord.

het _____ mes

de _____ schoenen

het _____ kistje

de _____ loopster

Uitleg

Om bijvoeglijke naamwoorden afgeleid van een voltooid deelwoord juist te schrijven, pas je verschillende regels toe.

Maar eindigt een voltooid deelwoord op **-en**, dan schrijf je **-en**.

Stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden eindigen steeds op **-en**.

Neem er eventueel het **stappenplan klankgroepen, R5, WW3** en het **stappenplan werkwoorden** bij.

Aan de slag

2

Kruis de stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden aan.

☐ de bedrukte pagina	☐ de beantwoorde vraag	☐ het ijzeren hek
☐ de rieten mand	☐ het verloren geld	☐ een glazen vaas
☐ de gebroken arm	☐ het verwachte geschenk	☐ een gehesene vlag
☐ de zijden sjaal	☐ het wollen sokje	☐ een zilveren ring
☐ de gefrituurde vis	☐ houten kasten	☐ stenen muren
☐ gemalen tarwe		

Bij welke drie werkwoorden verandert de klank in de verleden tijd?

Schrijf die werkwoorden op en schrijf het bijvoeglijk naamwoord eronder.

3

Vul de kolommen aan met bijvoeglijke naamwoorden die je kunt afleiden van het voltooid deelwoord.

pesten	het gepeste kind
redden	het _____ poesje
printen	de _____ tekst
vergroten	de _____ foto
lezen	de _____ tekst
doden	de _____ mug

4

Schrijf het werkwoord in de juiste vorm of het bijvoeglijk naamwoord afgeleid van het voltooid deelwoord.

- sparen Mijn oma heeft veel geld _____.
- verliezen Gisteren _____ de Rode Duivels de wedstrijd.
De _____ match was een echte nederlaag.
- vinden Bewaar jij de _____ voorwerpen?
- drukken De _____ folders werden uitgedeeld.
- tekenen De _____ figuren op de muren waren prachtig.
- verwachten De _____ winnaar werd voor een
persconferentie _____.
- schrijven Verstuur jij de _____ brieven?
- stelen De politie ontdekt de _____ fietsen.

Extra

Schrijf de bijvoeglijke naamwoorden op de juiste manier in de gepaste rij.

gemakkelijk 🟡 kleding – gewass 🟡 lakens – metal 🟡 staven – verdien 🟡 punten – ingepak 🟡
pakjes – koper 🟡 buizen – gemis 🟡 kansen – aardig 🟡 mensen – smal 🟡 paadjes – leder 🟡 vesten

bijvoeglijk naamwoord	<hr/> <hr/>
bijvoeglijk naamwoord afgeleid van een voltooid deelwoord	<hr/> <hr/>
stoffelijk bijvoeglijk naamwoord	<hr/> <hr/>

Terugkijken

5

Vul het bijvoeglijk naamwoord in.

- handig Hij is een _____ jongen.
- nieuw Heb je _____ schoenen?
- verliezen Cato zoekt een _____ knoop.
- breken Ayse heeft een _____ arm.
- hout Daar staat een _____ bureautje.
- zilver Ze won een _____ medaille.
- schillen Wil je een _____ appel?
- bereiken Dit is het _____ resultaat.
- uitzoeken Zijn dit de _____ kleren?
- breed We zagen een _____ rivier.

les
4

Wat ga je doen?

Je schrijft woorden met geschreven medeklinkers die niet worden uitgesproken.

Op verkenning

1

Lees de woorden hardop.

Kleur in de woorden de letters die je niet duidelijk uitspreekt.

sinds

erwt

ontdekking

voortdurend

alleszins

feestje

Uitleg

Onthoudwoorden: soms schrijf je een medeklinker, maar spreek je die niet uit.

Lees verder op **kaart 07**.
Kruis het juiste rondje aan.

Lees ook de woorden van de week en de extra woorden.
Neem er eventueel **kaart R1, R2** en **R3** bij.

Aan de slag

2

Verbind de woorden met elkaar.

Schrijf ze nog eens volledig op en kleur de medeklinker die je niet duidelijk uitspreekt.

• bowling	• baan	_____
• onder	• reiziger	_____
• voort	• potje	_____
• honderd	• kramer	_____
• markt	• durend	_____
• yoghurt	• zins	_____
• alles	• spriet	_____
• ontdekkings	• duizend	_____
• gras	• hands	_____

3

Welke letters ontbreken?

Schrijf de woorden juist op.

enig ins – von – sin – zach jes – ach ien – gezame lijk – pann koek – yo urt –
mar kraam – er ensoep – geen ins

Kies twee woorden. Maak er telkens een zin mee waarin de betekenis juist gebruikt is.

4

Vul de zinnen aan met de (extra) woorden van de week.

Ik wil _____ toegeven dat je gelijk hebt! Ik val nog liever dood!

Ik ontdekte het antwoord op het raadsel en was fier op mijn _____.

Werd het huis _____ verkocht?

_____ gisteren zijn mijn ouders ook grootouders, want mijn grote zus
kreeg haar eerste kindje.

_____ zingt ze een slaapliedje voor de kleine spruit.

De _____ van het vuur was een grote stap in de geschiedenis van de
mens.

Breng jij _____ mee van de _____?

Terugkijken

5

Maak een grappige zin met zo veel mogelijk woorden uit deze les.

Lees hem voor aan je klasgenoot.

Wat ga je doen?

Je schrijft afkortingen en letterwoorden.

Op verkenning

1

Onderstreep de afkortingen.

Nieuw bericht— X

Aan CC

Onderwerp

Hoi Pieter-Jan,

Hoe gaat het met je?

Met mij gaat het goed. Ik heb drie weken stage gelopen bij de VRT. Het was leuk om voor tv te werken.

En nu loop ik stage in een elektronikawinkel. We verkopen o.a. pc's en mobieltjes. Ik mag de klanten alles uitleggen over bv. e-mail en sms. Morgen krijg ik ook nog een cursus EHBO. Nu moet ik naar de wc, dus ik stop. Ik heb om 12.15 u. minstens 500 cl thee gedronken. Mail je mij a.u.b. snel terug?

Groetjes,
Abdul

Verzenden

Wat betekenen de afkortingen en letterwoorden in de e-mail van Abdul?

Verbind wat bij elkaar hoort.

wc	•	• als het u belieft (= alstublieft)
sms	•	• Vlaamse Radio- en Televisieomroep
o.a.	•	• onder andere
VRT	•	• short message service (= bericht per mobiele telefoon)
a.u.b.	•	• water closet (= toilet)
pc	•	• personal computer

Uitleg

Afkortingen schrijf je met een of meer punten, letterwoorden niet. Gebruik een woordenboek wanneer je twijfelt.

Lees verder op **kaart 08**.
Kruis het juiste rondje aan.

Lees ook de woorden van de week en de extra woorden.

Aan de slag

2

Schrijf de letterwoorden onder de juiste afbeeldingen.

Kies uit: pc – gsm – tv – wc – EHBO.

3

Schrijf de woorden korter.

Denk aan het afkortingsteken!

dat wil zeggen = _____

Vlaamse Radio- en Televisieomroep = _____

bijvoorbeeld = _____

personal computer = _____

enzovoort = _____

bladzijde = _____

minuut = _____

uur = _____

liter = _____

global system for mobile communications = _____

4

Onderstreep en schrijf.

- Onderstreep in elke zin de woorden die je kunt afkorten.

- Schrijf de afkorting op.

Er zijn drie kinderen uitgenodigd op mijn feestje, namelijk Oliver, Stijn en Arthur. _____

Er kunnen nog maximaal drie passagiers bij in de auto. _____

We moeten 65 kilometer rijden voor we aan het pretpark zijn. _____

Er zijn daar veel leuke attracties, onder andere een achtbaan en een spookhuis. _____

Het was superleuk, met andere woorden we hebben genoten! _____

5

Zoek nog twee afgekorte woorden in een boek, een krant of een tijdschrift.

Schrijf de betekenis ervan op. Weet je het niet zeker? Overleg dan met een ander duo.

_____ = _____

_____ = _____

Terugkijken

6

Schrijf de afkortingen en letterwoorden die jij zelf handig vindt op.

Afkorting: _____

Letterwoord: _____

Wat ga je doen?

Je herhaalt geleerde spelproblemen.

Aan de slag

1

Vul de zinnen aan met een bijvoeglijk naamwoord afgeleid van de infinitief tussen haakjes.

Ik wil mijn (stelen) _____ fiets terug!

In de (vertalen) _____ tekst staan nog heel wat fouten.

Het (verwachten) _____ resultaat werd met glans behaald.

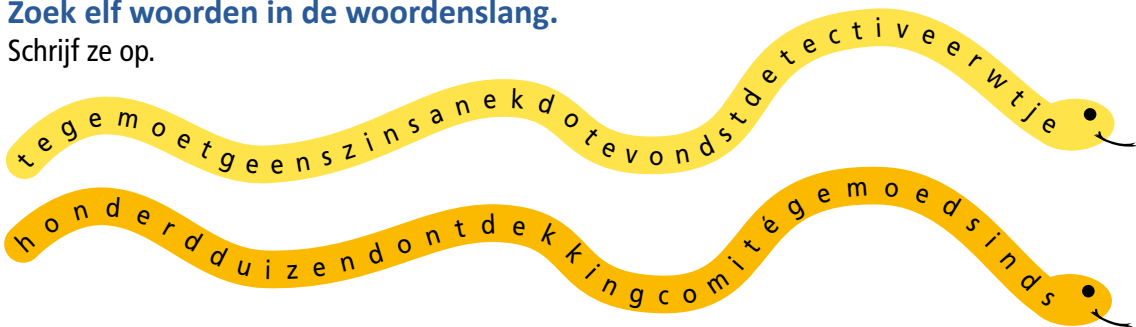
Het verliezen van de match was een (missen) _____ kans.

Het (afronden) _____ getal was juist.

2

Zoek elf woorden in de woordenslang.

Schrijf ze op.

3

Onderstreep en schrijf.

- Onderstreep in elke zin de woorden die je korter kunt schrijven.
- Schrijf de verkorte woorden op.

Voor 1 kilogram peren betaal je 3 euro. _____

De spreekbeurt mag van de meester maximaal 5 minuten duren, _____

dat wil zeggen dat ik mij goed aan mijn tijd moet houden. _____

De spreekbeurt begint om 14.15 uur. _____

Met mijn personal computer heb ik afbeeldingen opgezocht. _____

Ik heb onder andere een afbeelding van de kaart van Europa gevonden. _____

4

Zoek tien woorden uit blok 4. De beginletter is telkens gegeven.

Schrijf de woorden daarna op.

P	L	D	Z	J	H	P	L	O	O	I	I	N	G	N	p	_____
R	E	G	G	E	B	A	K	K	E	N	G	B	E	B	g	_____
F	E	B	M	S	G	N	R	D	Q	I	Q	G	M	V	g	_____
G	E	Z	A	M	E	N	L	I	J	K	K	F	O	C	g	_____
E	G	O	R	O	J	E	A	J	G	U	M	A	E	X	g	_____
S	L	O	K	F	X	N	U	M	P	H	V	E	D	W	g	_____
C	T	E	T	E	I	K	E	N	T	A	U	N	L	M	v	_____
H	L	Y	K	G	V	O	N	D	S	T	Q	Z	O	L	h	_____
I	U	R	R	T	B	E	D	O	T	C	C	W	X	K	m	_____
L	F	V	A	O	R	K	W	R	R	H	L	M	M	H	e	_____
D	S	Z	M	K	M	I	G	P	O	I	R	E	V	G	e	_____
E	M	I	E	N	P	Q	S	S	F	Y	U	Z	L	F	e	_____
V	S	J	R	T	X	B	O	C	F	E	I	R	D	D	e	_____
W	T	U	P	U	R	P	P	H	H	O	U	T	E	N		

Bedenk bij elk bijvoeglijk naamwoord een gepast zelfstandig naamwoord en maak daar een zin mee.

Terugkijken

5

Welke woorden vinden jij en je klasgenoot moeilijk om juist te schrijven?

- Maak twee opdrachten over die woorden.

Schrijf de opdrachten op de voorkant van een blad. Schrijf daar ook jullie namen op.

Schrijf de antwoorden op een apart blaadje.

Je mag de uitlegkaarten en opdrachten doornemen om het juiste antwoord op te zoeken.

- Geef de opdrachten rond in de klas. Alle duo's beantwoorden de opdrachten van de andere duo's. Wie had de meeste antwoorden goed?

R1

regelwoorden - 1

Lange woorden

Bedenk bij een lang woord:

1. Is het een samenstelling?
2. Is het een woord met een vast stukje?
3. Hoe schrijf je de andere klankgroepen?

1. Is het een samenstelling?

Een samenstelling bestaat uit twee of meer woorden. Schrijf die achter elkaar.
huis + sleutel = huissleutel

2. Is het een woord met een vast stukje?

Stukjes als **ge**, **be**, **ver**, **lijk(e)**, **ig(e)** en **ing** schrijf je altijd op dezelfde manier.
verbinding **belachelijk** **gebrekkig** **gelovig**

3. Hoe schrijf je de andere klankgroepen?

Wat hoor je op het einde van de klankgroep?
(zie ook stappenplan klankgroepen)

af**br**anden (medeklinker → hoorspoor)
bel**ov**en (lange klinker → regelspoor)
ver**tr**appelen (korte klinker → regelspoor)
bed**oe**len (tweetekenklinker → hoorspoor)

Kun je het woord toch niet schrijven, zoek het dan op in een woordenboek of woordenlijst.

woorden van de week

de hoestdrank
de inrichting
de organisatie
de ontploffing
de sterrenbeelden
de uitdaging
reusachtig
verschrikkelijke

extra woorden

de flatgebouwen
de professoren
de vergelijking
doorrijden
fantastisch
onverschillig

R2

regelwoorden - 2

Samenstellingen

Een samenstelling bestaat uit twee of meer woorden.
Schrijf de woorden aan elkaar.

Voorbeelden

fiets + tas = fietstas
boot + tocht = boottocht

Soms hoor je niet alle klanken in de samenstelling. Toch schrijf je alle letters van de twee woorden.

vuur + rood = vuur**ro**od
boot + tocht = boot**to**cht
hoofd + pijn = hoof**d**pijn
kast + deur = kast**d**eur

boeken + kast = boek**e**nkast
woorden + boek = woord**e**nboek

Rij je vooruit? Kijk dan door de voor**ru**it.
Rij je achteruit? Kijk dan door de ach**terru**it.

woorden van de week

de brandweeroefening
de bloeddruk
de motorrijder
de ontdekkingstocht
de tuinkruiden
het sinaasappelsap
achttienduizend

extra woorden

de brandkastdeur
de handtekening
de stripboeken
de ontdekkingsreiziger
de toneelvoorstelling
de wegversperring

R3

regelwoorden - 3

Samenstellingen met tussenstukje met doffe e(n)

Veel samenstellingen worden gevormd met het tussenstukje **e(n)**.

Dat schrijf je bijna altijd als **en**.

Voorbeeld

Het hok van een hond is een hond**en**hok.

Hoor je in een **samenstelling de doffe e(n)**, kijk dan naar het eerste deel.

- **Eindigt** het eerste woord zelf op **e** of **en**?
Dan gebruik je geen tussenstukje.

mode + show = modeshow
regen + jas = regenjas
gemeente + huis = gemeentehuis
groente + soep = groentesoep

- Eindigt het eerste woord **niet** op **e** of **en**?
Schrijf het tussenstukje met **en**.

hond + hok = hond**en**hok
kip + ei = kipp**en**ei

Is het **geen** samenstelling? Dan schrijf je **e**.
vriendel**ij**k, hoopel**oo**s

woorden van de week

de boekentas
de duiventil
de groentesoep
de pennenzak
de regenjas
het gemeentehuis

extra woorden

de etalagepop
de koekendoos
de paardenstaart
de pannenkoek
de ruggengraat
de ruimtevaart
de samenwerking
de tomatensaus

R5

regelwoorden - 5

Woorden op -t, -d of -b, -p

Hoor je **t** of **p** aan het einde van een woord?

Maak het woord langer.

Voorbeelden

Je hoort taart**en**. → Je schrijft taart**.**

Je hoort kruid**en**. → Je schrijft kruid**.**

Je hoort begrijp**en**. → Je schrijft Ik begrijp**.**

Je hoort webb**en**. → Je schrijft web**.**

Sommige woorden met **b** aan het einde kun je niet altijd langer maken. Die moet je onthouden.

club, eb

Let op bij samenstellingen.
Op welke letter eindigt het eerste woord?
Maak dat woord langer.

buurtfeest buur**ten** → buurt
hoofdpijn hoof**den** → hoofd
ribstof rib**ben** → rib
liplezen lip**pen** → lip

woorden van de week

de hoofdpijn
de wachtkamer
de webcam
het antwoord
het buurtcomité
breed

extra woorden

de handbagage
de kipburger
de krabpaal
de ribbroek
het hartritme
het zandkasteel

stappenplan klankgroepen

Stappenplan klankgroepen

klinkers: a, e, i, o, u

medeklinkers: b, c, d, f, g, h, j, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, w, x, z

molen

mollen

Hoor je een woord met **meer dan één klankgroep**?
Wat **hoor** je aan het einde van de klankgroep?

1. Je hoort een **medeklinker**.

Je schrijft wat je hoort.

plaat sen roos ter

2. Je hoort een **tweeteklinker** (oe, ui, eu, ie).

Je schrijft wat je hoort.

kleu ren broe ken

Maar let op de **regel** bij deze woorden:

3. Je hoort een **lange klinker**.

Je schrijft de lange klinker met één letter op.

e gel sto ren

4. Je hoort een **korte klinker**.

Je schrijft na de korte klinker twee dezelfde medeklinkers.

sta ppen tro mmel

06

onthoudwoorden - 6

Struikelwoorden

Struikelwoorden zijn woorden waarin veel fouten worden gemaakt.

Onthoud die woorden.

- één of twee medeklinkers: onmiddellijk, parallellogram, professor, het comité, maar de commissie, apart, maar het appartement en het apparaat
- d in: gemoed, maar t in: tegemoet
- k in: anekdote
- t in: detective

woorden van de week

de anekdote	het comité
de commissie	het gemoed
de detective	het product
de motor	elektrisch
de professor	tegemeet
de tatoeage	

extra woorden

de plooiing
het apparaat
het porselein
het parallellogram
het appartement
de elektriciteit
onmiddellijk
interesse

07

onthoudwoorden - 7

Woorden met niet-uitgesproken letters

In sommige woorden worden letters **niet** (of **niet duidelijk**) uitgesproken.

Onthoud deze woorden.

- d in vondst
- d in sinds
- z in geenszins
- h in woorden met th
yoghurt, spaghetti
- **verkleinwoorden**: bedenk hoe deze woorden zijn opgebouwd.
beest + je beestje
zacht + jes zachtjes

woorden van de week

de vondst	de ontdekking
het feestje	onderhands
alleszins	sinds
geenszins	zachtjes

extra woorden

de erwt
de markt
de ontdekking
de yoghurt
bowlen
gezamenlijk
voortdurend

08

onthoudwoorden - 8

Afkortingen en letterwoorden

Afkortingen schrijf je met één of meer punten.

Letterwoorden schrijf je zonder punten.

Voorbeelden

- Afkorting
bv. enz. o.a.
m.a.w. u. max.
- Letterwoord
sms EHBO tv
VRT wc

De afkorting

In een tekst kun je een woord of een groep woorden **afkorten** tot de eerste letter(s).

Daarna volgt er een **punt**.

Als je spreekt, lees je het woord voluit.

blz. – de bladzijde

Maatgetallen schrijf je zonder punt.

km kg l

Het letterwoord

Letterwoorden zijn ontstaan uit de beginletters van andere woorden. Er volgt **geen punt**.

Soms krijgen letterwoorden **een hoofdletter**.

Als je spreekt, gebruik je het letterwoord.

woorden van de week

d.w.z. (dat wil zeggen)
nl. (namelijk)
o.a. (onder andere)
min. (minuut)
sms (short message service)
EHBO (eerste hulp bij ongevallen)

extra woorden

blz. (bladzijde)
enz. (enzovoort)
o.m. (onder meer)
gsm (global system for mobile communications)
pc (personal computer)

WW3

werkwoorden - 3

Het voltooid deelwoord

Een voltooid deelwoord van een werkwoord krijg je als je zegt: **Ik heb ...** of **Ik ben ...**

Een voltooid deelwoord eindigt meestal op **t**, **d** of **en**.

dansen Ik heb gedanst**t**.
groeien Ik ben gegroeid**d**.
zingen Ik heb gezongen**en**.

1. Hoor je op het einde van het voltooid deelwoord -d of -t?

Verleng het woord.

- Hoor je **te**? Dan schrijf je het voltooid deelwoord ook met een **t**.
- Hoor je **de**? Dan schrijf je het voltooid deelwoord ook met een **d**.

werken	Ik werkte t .	Ik heb gewerkt t .
ontsnappen	Ik ontsnapte t .	Ik ben ontsnapt t .
horen	Ik hoorde d .	Ik heb gehoord d .
arresteren	Ik arresteerde d .	Ik ben gearresteerd d .

Soms kun je het woord enkel verlengen in de wij-vorm.

Ik kocht.	We kochten.	Ik heb gekocht t .
Ik bracht.	We brachten.	Ik heb gebracht t .

2. Hoor je op het einde van het voltooid deelwoord -en of -aan?

Schrijf dan op wat je hoort of volg de regels van het **stappenplan klankgroepen**.

kiezen	Ik heb gekozen en .
staan	Ik heb gestaan aan .
kijken	Ik heb gekeken en .

stappenplan werkwoorden

Colofon Studio taal**Auteurs**

- Marlien Buyens
- Sofie De Clercq
- Sarah Delsard
- Sylvie Thienpont
- Tineke Vanherck

Coördinatie en advies

- Katrien Daerden
- Riet Jeurissen
- Hilde Van den Bossche
- Jo van den Hauwe

Illustraties en fotografie

- Flor Aguilar
- Mieke Driessen
- Alexandra Pillaert
- Adobe Stock
- Shutterstock
- Studio Wasabi

Projectteam Zwijsen België

© 2021 Uitgeverij Zwijsen N.V., Antwerpen
maakt deel uit van WPG

ISBN 9789463682954
D/2021/1919/066
NUR 191

In deze uitgave van 'Studio taal/spelling' werd gebruikgemaakt van materiaal van 'Estafette editie 3' (methode voor het lager onderwijs van Uitgeverij Zwijsen B.V., Tilburg) en 'Zie zo Taal/Spelling' (methode voor het lager onderwijs van Uitgeverij Zwijsen N.V., Antwerpen).

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaandelijke toestemming van de uitgever.

Informatie over kopieerrechten en de wetgeving met betrekking tot de reproductie vindt u op www.reprobel.be.

Aan het verwerven, waar nodig, van toestemming tot overname is door de uitgever de uiterste zorg besteed. Zou desondanks blijken dat een rechthebbende over het hoofd is gezien, dan verzoeken wij deze contact op te nemen met Uitgeverij Zwijsen België N.V.

Studio taal

Met Studio taal, de nieuwe taalmethode voor leerjaar 2 tot 6,
breng je samen taal tot leven!

www.studiotaal.be

Studio spelling

Studio spelling vormt samen met Studio taal de perfecte
combinatie voor je spelling- en taalonderwijs.

www.studiospelling.be

Studio taal & spelling bij jou op school?
Vraag nu jouw presentatie!

Onze Zwijsen adviseurs komen graag met de
materialen naar jouw school om *Studio taal &*
Studio spelling inhoudelijk toe te lichten.

Bel ons op 03 205 94 94 voor een afspraak.

Uitgeverij Zwijsen België

Klantendienst – telefoon: 03 205 94 94

E-mail: info@uitgeverijzwijsen.be

www.uitgeverijzwijsen.be